

TEMPS ERA TEMPS

Els mocosos llegidors

VÍCTOR ALBA

Els Estats Units, la Gran Bretanya i en menor grau França són els països en els quals, proporcionalment al nombre d'habitants, es llegeix més. Són també els països on hi ha revistes infantils sobre llibres. Fins i tot una, *Stone Soup*, a Califòrnia, es dedica a publicar escrits de mocosos.

A casa nostra, la història de la literatura no s'ensenya als instituts –malgrat tots els decrets d'humanitats que es vulgui– i ben poc a les universitats. A les escoles primàries, ni parlar-ne.

Tenim, això sí, autors de literatura per a galifardeus (com deu ser el femení? *galifardeus*?). Però, que jo sàpiga, no hi ha cap col·lecció de llibres ni cap revista que posi a l'abast dels mocosos i mocoses les grans obres de la literatura universal (que ja han deixat de ser d'aquest o aquell país per ser això, universals).

Digueu-me si l'*Odisea*, o els *Contes de Canterbury*, o el *Roman du Renard*, o el *Till Eulenspiegel*, o el *Tirant* no són tan imaginatius, tan plens d'aventura i acció, tan sorprenents com el més primifilat dels llibres per a infants.

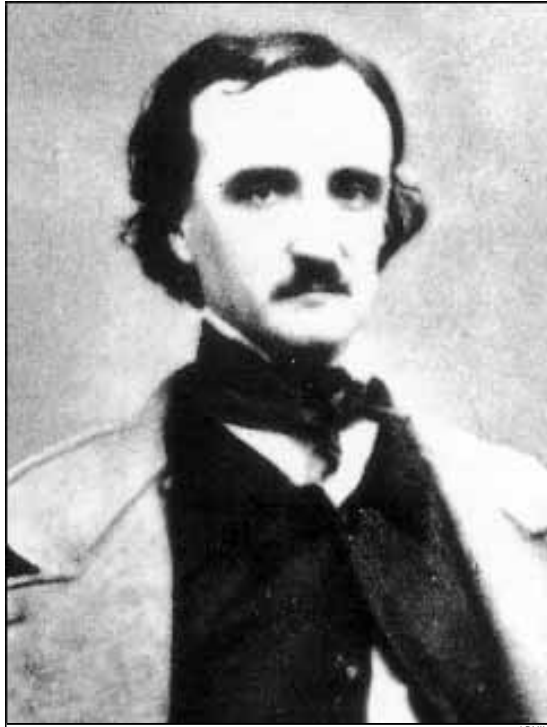
Si fins i tot *Madame Bovary* podria servir per explicar als menuts i menudes la història que exasperava

Flaubert, perquè, com deia ell mateix: "Madame Bovary sóc jo".

Del Quixot se n'han fet reduccions per a adolescents, però, que jo sàpiga, cap per a menuts i menudes. El mateix es pot dir de les obres de Shakespeare i de Molière (i que consti que no tracto pas de *fardar* amb noms que tots hauriem de conèixer i ben pocs recorden ja).

Els autors més moderns són també primera matèria per a aquesta mena de llibres per fer assimilar la història de la literatura als mocosos. Recordeu Edgar Allan Poe? I Tolstoi? ¿I algunes de les novel·les de Gide (sí, de Gide), i les de Gabriel Miró, i aquella *Solitud* de la Víctor Català, o alguns llibres de Rusiñol, no us semblen bon material per a capítols d'un llibre que, resumint els arguments, posés aquests noms i aquestes obres a l'abast dels que van a l'escola i ara ni hi tenen biblioteca?

Recordo que a l'Escola del Mar –la meva– hi havia una biblioteca a cada classe i que

Edgar Allan Poe

els alumnes elegien cada dos mesos un parell de bibliotecaris, que deixàvem els llibres, els recobràvem i els cuidàvem. Però ara, que hi ha, a les escoles, que faci venir als alumnes ganes de llegir... o, pel cap baix, de llegir coses que no siguin Pokémon i d'altres bajanades japoneses.

Un llibre ben il·lustrat que ofereixi els arguments apassionants de dues dotzenes de grans obres i, després, ja enllaminats els lectors, dues dotzenes de lli-

bres cadascun amb una obra diferent, *cuinada* per atraure el paladar infantil. O, millor encara, uns quants llibres que facin, a la vegada, història de la literatura i història a seques: un, per exemple, amb Homer, Eurípi-des, Virgili, Apulei, sobre el món clàssic, un altre amb èpica medieval –tan plena d'acció– i amb cròniques (és que la de Muntaner no us sembla una gran novel·la d'aventures?), sobre l'Edat Mitjana. I així, amb altres seleccions, sobre

l'Edat Moderna, l'època de les revolucions i fins i tot el segle XX.

No hi haurà uns quants autors que facin un projecte així? I cap editor que es decideixi a donar-li forma de llibres? Al cap i a la fi, autors i editors són els que més es queixen, amb raó, que baixa cada dia més l'afició a la lectura.

¿I com volem que no baixi, si no acostumen els mocosos i mocoses a enganxar-se als llibres i a no poder-se'n passar?

nous, que miren de resituar les problemàtiques.

El cicle, tan retrògrad, iniciat cap al 1975 i acabat cap al 1995, també ha quedat molt enrere. I les temptacions –que de tant en tant es fan paleses– de recuperar discursos anteriors al 75 –art conceptual, sobredeterminació política purista, teorisme esterilitzador, actituds dogmàtiques, etcètera– només poden dur a anatematitzar l'espontaneisme –algú ja ho fa a *Ideologia, Adhuc*–, que és el primer pas per començar a pontificar en comptes de pensar i d'obrar en conseqüència, o inconseqüentment, que igualment s'hi val.

L'espontaneisme, però, és tan indefensable i tan inatacable com qualsevol altre capteniment. A *Ideologia, Adhuc*, molts –i això és engrescador– parteixen de la premissa que cal no perdre de vista que pensar, i més escriure (una de les maneres de pensar), ja és exagerar.

ENIGMÍSTICA

Joan Bastardas

MÀRIUS SERRA

MariusSerra@verbalia.com

Gràcies a la lluna de València i al poeta Enric Casasses (abans Casassas), m'ha caigut a les mans un dels *Treballs de la Societat Catalana de Llengua i Literatura* que duu per títol *Substantius usats en sentit figurat com a qualificadors de persona* (IEC, 2000) i ve signat pel lingüista Joan Bastardas i Parera. Bastardas, de qui fins ara només havia llegit els recomanables *Diàlegs sobre la meravellosa història dels nostres mots* (Edicions 62, 1996), concentra la seva aguda mirada de verbívor en un territori de frontera entre l'adjectiu i el substantiu. Una terra poblada per indígenes com ara *plom* i *bleda* i *mà foradada* i *calçasses* i *sabatot*. La minuciosa repassada que Bastardas fa d'aquest ric repertori de qualificadors fill del llenguatge figurat arriba al seu zenit en l'exploració de les alteracions de gènere. Un espai tropològic paral·lel al que ocupen els transvestits en l'espai antropològic.

Així, entre els substantius femenins que esdevenen masculins, destaquen amb llum pròpia tres col·lectius de murrís: *els galtes*, *els penques* i *els plagues*. La diferència entre *una rata* i un *rata* és tan bestial com la que separa *una gallina* d'un *gallina*, perquè totes elles són *bèsties* però no tots ells són *uns bèsties*. Bastardas hi podria haver afegit d'altres animalons ambigus com ara *les camells* que trafiquen amb haixix i *les voltors*, equiparables als *gorres*. Potser els més vius de la colla són *el soca*, *el sopes*, *el pinta*, *el fatxada* i *el gana*, sobretot aquest últim gràcies als comentaris de Joaquim Maria Puyal cada cop que Rivaldo fa un dribbling de més davant de porta. La masculinització esdevé més rotunda quan un adjectiu ortodox s'afegeix al nom transvestit: *un panxa contenta*, *un mà foradada*, *un bona fe* i *un pocapena*.

Però potser on els xocs de mots convocats pel filòleg resulten més interessants és a la tercera i última secció de l'estudi. Bastardas il·lustra les seves consideracions finals amb una dotzena de frases aplicades a una hipotètica parella de marit i muller que funcionen perfectament amb els gèneres encreuats. El model sempre és el mateix: "Ella és X i el seu marit Z", sent X un substantiu masculí i Z un de femení. Per exemple: "Ella és *un corcó* i el seu marit *una cotorra*". Una frase que subverteix arquetips però que té una versemblança absoluta. Qui no ha conegut corcons amb faldilles o cotorres amb corbata? Una hipotètica festa de transvestisme verbal admetria parelles com aquestes: ella *un cavallot* i ell *una bala perduda*, ella *un plom* i ell *una patum*, ella *un belluguet* i ell *una formigueta*, ella *un sol* i ell *una joia*, ell *una calamitat* i ella *un desastre* i ella *un cel* i ell *una meravella*.

El transvestisme verbal analitzat per Joan Bastardas no prové dels reflexos sexistes que el mirall del llenguatge retorna a la societat (com l'home públic i la dona pública, les diferències entre els quals estan minvant), sinó que neix de la preponderància del gènere gramatical sobre el sexe. Tot plegat, una font inexhaurible d'equívocs genètics que transformen en una festa verbal la parla de forasters tan eixerits com Johan Cruyff. Perquè, encara que sembli mentida, no és el mateix el bulb del jardiner que la vulva de la jardiner.

ARA COM ARA

Allò que el vent s'enduu

CARLES HAC MOR

Acaben d'aparèixer, a Reus, els respectius primers números de dues revistes flamants, *Ideologia, Adhuc* i *Esquerp*, que s'afegeixen a la llista, ben llarga, de les publicacions, sempre molt interessants, que al llarg dels anys ha anat editant Comissariat, una entitat tan incansable com el seu fundador i impulsor, Francesc Vidal, que n'és, en tots els casos, el dissenyador, excel·lent.

Esquerp, de trenta-cinc pàgines de gran format i lletra menuda, consisteix en dotze entrevistes fetes a dotze artistes, músics, dissenyadors, etcètera, per dotze persones coneixedores de l'obra de l'entrevistat. El resultat, magnífic, a través de la reflexió dona

una visió polièdrica de les pràctiques artístiques diguem-ne poc convencionals.

Pel que fa a *Ideologia, Adhuc* –amb divuit pàgines, més extenses encara que les d'*Esquerp*, i amb vint-i-quatre col·laboradors–, totes i cadascuna de les seves ratlles podrien donar peu a rius de tinta polèmica. Si més no, la seva lectura sembrarà dubtes, donarà llum i foscor, obrirà perspectives i provocarà acords i desacords.

FINAL D'UNA ÈPOCA

L'aparició d'aquesta revista confirma la fi d'una època en què les qüestions ideològiques i teòriques de l'art han estat menystingudes i substituïdes per consideracions al voltant de l'èxit, del mercat, de la competitivitat

(sovint disfressada de recerca avantguardista) i de la moda de l'arribisme descarat, groller i insolent.

Arran d'un seguit de símptomes, entre els quals hi ha *Ideologia, Adhuc*, ja podem donar per històric del tot el concepte d'avantguarda. Absolutament totes les avantguardes han estat assimilades, diríeu que de vegades ben païdes i segons com molt mal enteses.

I quant a les restes del vell materialisme històric i dialèctic, amb el corresponent art revolucionari, el problema rau en com desempallegar-se'n del tot sense caure en el conformisme. Les relacions entre art i política, entre obra d'art i espectador o usuari i entre art i entorn social van sent pensades des de supòsits relativament